

Âşık Yunus
Siirleri dilden dile dolayan
Bursalı Âşık Yunus'un keşfi

Bursa'da Bektaşîlik
Semseddin Mısrî'nin bize
tanıttığı Bursalı Bektaşîler

Bursa Günlüğü

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin Kültür Hizmetidir / Sayı: 14 / Eylül-Ekim-Kasım 2021

Hanlar Bölgesi ve İpek Yılı

- ▶ Bursa'nın Kurtuluşu'nun 99. Yılı
- ▶ Bursa'da Ahilik Geleneği
- ▶ Bursa Bey Sarayı

Bursa Günlüğü

Eylül-Ekim-Kasım 2021, Sayı: 14
Ücretsizdir

Yerel Süreli Yayın
Üç ayda bir yayınlanır

İMTİYAZ SAHİBİ

Bursa Büyükşehir Belediyesi Adına
Alınur Aktaş

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ (SORUMLU)

Ahmet Bayhan

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Sefer Göltekin

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

M. Sedat Sert

EDİTÖR

İbrahim Büyükfuran

KATKIDA BULUNANLAR

Ekrem Şahin, Ömer Kir, Selçuk Salih Başhan,
Nesrin Alemdar, Halil Anbaratepe

FOTOĞRAFLAR

Nilay Şahinkanat İlcebay, Adem Akçora,
Ömer Erhan Bakan, Nevzat Çalikuşu, Cafer Çiftçi,
Hülya Tezcan, Seda Bal, Eser Çalikuşu,
Mustafa Şahin, Volkan Topalak, Tahsin Yıldırım,
Özlem Güngör, Salih Erol, Yusuf Kenan Yetişen,
Serap T. Yurteser Yılmaz, CBMK, SALT Arşivi, AA,
İSAM, ATASE, BOA, IRCICA, VGM, YEK,
BBB Fotoğraf Arşivi

KAPAK GÖRSELİ

Hasan UÇAR,

Bursa Fotoğrafçılar Maratonu - 2021

GRAFİK TASARIM

Bursa Kültür A.Ş.

İLETİŞİM

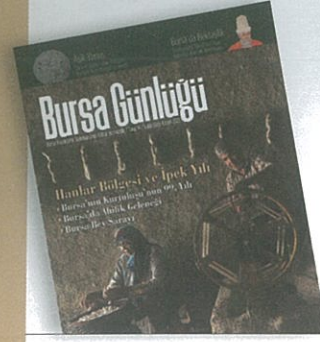
Bursa Büyükşehir Belediyesi
Zafer Mah., Ankara Yolu Caddesi, No: 1
P.K. 16270 Osmangazi / BURSA
Tel : 444 16 00
iletisim@bursagunlugu.com
www.bursagunlugu.com
www.bursa.bel.tr

BASKI

renkvizyon
MATEBAECİLİK A.Ş.

Anadolu Mah., Karlıdağ Cad., No: 32
Yıldırım / BURSA
Tel: 0 (224) 251 04 14
www.renkvizyon.com.tr

Bu dergide yer alan yazı ve görsellerin tüm hak-
ları saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
Yazılann hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

İçindekiler

4 ➤ Osmanlı Döneminde Bursa'da İpekçilik
Prof. Dr. Cafer Çiftçi

10 ➤ Osmanlı Döneminde Bursa'da İpekli Ürünler
Prof. Dr. Hülya Tezcan

22 ➤ Tarihi Hanlar Bölgesi'nde Kültür Hayatı
Nevzat Çalikuşu

26 ➤ Umurbey İpek Üretim ve Tasarım Merkezi
Seda Bal

30 ➤ Geçmişten Günümüze Tarihi Hanlar Bölgesi
Dr. Eser Çalikuşu

36 ➤ Şemseddin Mısri'de Bursalı Bektaşiler
Prof. Dr. Mustafa Kara

86 ➤ Karacabey Longozu
Volkan Topalak

Taşlık, Çarık, Akçasusurluk, Ekmekçi, Boğaz, Bayram-
dere... Çocukluğumun Kurşunlu yolculuklarında Kara-
cabey'den bindiğimiz köy minibüsü bu köyleri bir bir
geçerken ben Hayriye teyzemin yazlığında geçireceğimiz
yaz tatilini düşlerdim. Bu yolculuğa Susurluk, Karadere
ve Nilüfer'in sularını toplayıp Marmara Denizi'ne götüren
Koca Çay'ın kıvrıla kıvrıla akışı eşlik ederdi...

48 ➤ Fütüvvet ve Ahilik
Kapsamında Bursa
Prof. Dr. Hülya Taş

54 ➤ Âşık Yunus'u
Nasıl Tanıdık?
Mustafa Özçelik

58 ➤ Şahinkaya Mağarası
Prof. Dr. Mustafa Şahin

42 ➤ Binbaşı H. G. Howell'in
Bursa'nın Kurtuluşu Raporu
Prof. Dr. Behçet Kemal Yeşilbursa

62 ➤ Selim Sırrı Tarcan'ın Bursa İzlenimleri-2
Tahsin Yıldırım

68 ➤ Çakırcı Hamza Bey ve Vlad Tepeş
Hasan Erdem

72 ➤ Bursevî'nin Hocası: Osman Fazlı
Dr. Özlem Güngör

76 ➤ Doktor Mehmed Fahri Paşa
Salih Erol

80 ➤ İznik Çini Tarihi
Yusuf Kenan Yetişen

90 ➤ Bursa Bey Sarayı Araştırmaları
Serap T. Yurteser Yılmaz

94 ➤ Şehr/âyin ve Esk'izler
Yaşar Bayar

95 ➤ Yükin İpek mi Senin?
Selami Yıldırım

96 ➤ Eksik Çini
Firuze Yiğit

Şahinkaya Mağarası

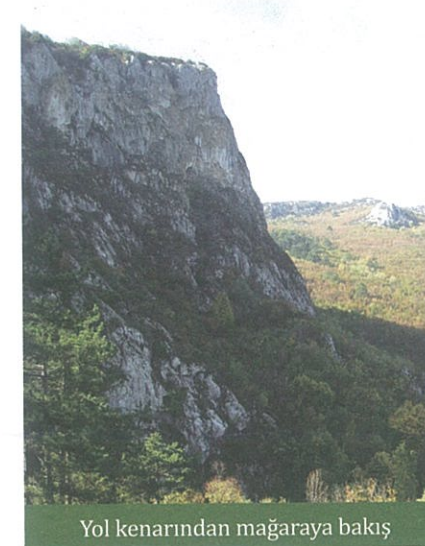
Keşfedilen diğer Paleolitik Çağ buluntu yerlerinin hiçbirinde taş aletler, Pleistosen arkeolojisi açısından çok önemli olan hayvan kemikleriyle birlikte bulunmamıştır. Dolayısıyla, Şahinkaya Mağarası, şimdilik Kuzeybatı Anadolu'daki en eski yerleşim yeridir.

26 Ekim 2007 tarihinde tarafımızdan keşfedilen Şahinkaya Mağarası, Bursa-Orhaneli yolunun yaklaşık 25. kilometresinde, Eren köyü yakınlarında bulunan Kapıkaya mevkiinde, yöre halkı tarafından Şahinkaya olarak da adlandırılan dik bir yamacın üzerinde, Orhaneli yönüne doğru yolun batısında yer almaktadır. Mağaraya ulaşım çok kolay değildir. Ancak, mağaranın insanlar tarafından kullanıldığı dönemde çevresel ortamın bugünkünden çok daha farklı olabileceğini göz önünde bulundurulması gerekir.

Aslında mağara yıllardan beri Doğanlı Barajı'ndan sonra Orhaneli yolu üzerinde durmaktaydı ve tırmanmayı göze alamadığımızdan sadece defalarca önünden geçtik. Ancak her nedense hep mağaranın prehistorik insanlar tarafından kullanıldığına inandık. Bursa Uludağ Üniversitesi Dağcılık Öğrenci Topluluğu'na danışman hoca olarak atandıktan sonra bir gün gençlerle sohbet ederken mağaradan bahsettim ve tırmanabilir miyiz, diye sordum. Ne zaman tırmanıyoruz, dediler. Ben de hemen deyince birkaç gün içinde mağaranın eteğindeydik.

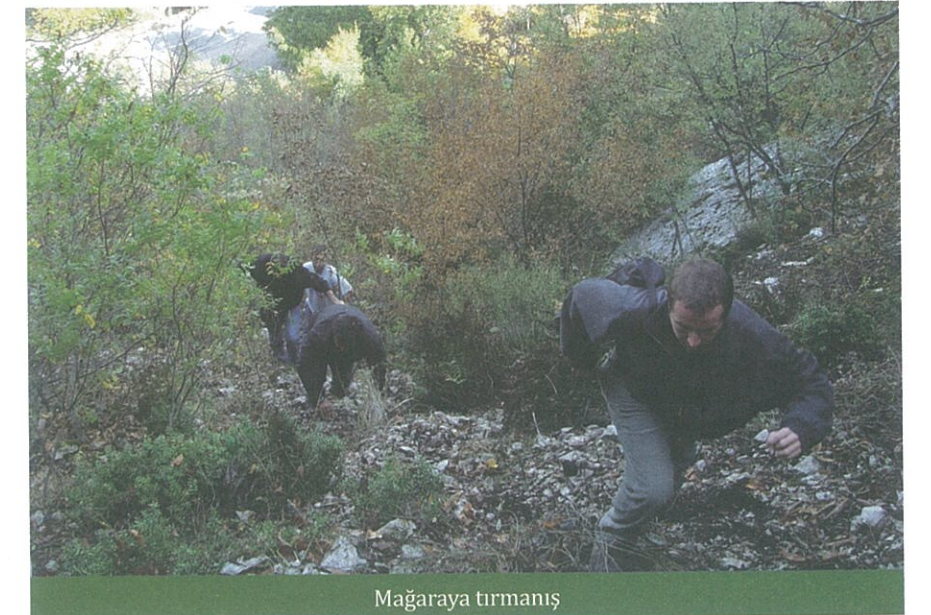
Gençler tırmandılar, döndüklerinde duvarlarda resim yok, hiçbir insan izine rastlayamadık, dediler. İkna olmadım ve bir defa da bu konuda uzman birisi ile tırmanalım, dedim. Sevgili Murat Başlar; Dr. Berkan Dinçer bu konuda iyidir, isterseniz davet edeyim, dedi. Düşünmeden tamam, dedim ve iki hafta içinde tekrar ma-

Yol kenarından mağaraya bakış

ğaranın eteğindeydik. Bu defa ekipte dağcılar, Dr. Serkan Gündüz ve Dr. A. Ali Altın'ın yanında Berkay da vardı. Biz aşağıda, Şahinkaya Büfe'de, merakla beklerken Berkay elinde taş aletler ile uzaktan görüldü. Sonunda beklediğimiz gerçekleşmişti ve biz Bursa'nın en eski insan izini keşfetmiştik.

Mağara girişi, önündeki derin vadiye ve Doğanlı Barajı'na hâkim bir noktada bulunmaktadır. Mağaranın eteğinde günümüzde hâlâ varlığını koruyan bir dere akmaktadır. Mağaranın giriş kısmının yüksekliği 5.80 metredir. Bu yükseklik iç bölümde yaklaşık 8 metreye kadar ulaşmaktadır. Mağaranın derinliği ise yaklaşık 25 m olarak ölçülmüştür.

Mağaraya tırmanış

2007 yılında mağarayı keşfeden ekip

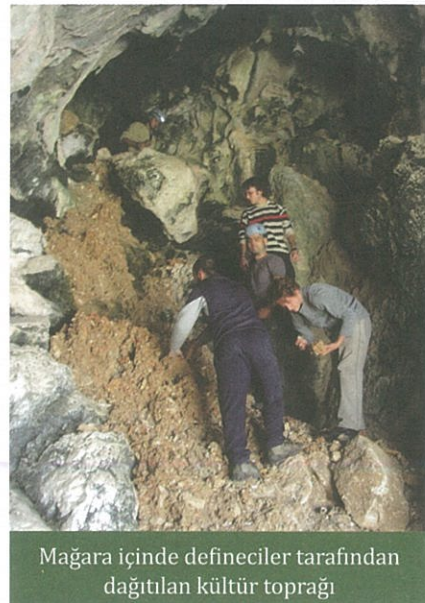
Taş aletlere ilk dokunuş

Mağara içinden Doğancı Barajı'na Bakış

Keşif ekibi mağara içerisinde ölçüm yaparken

Mağara içinde definciler tarafından dağıtılan kültür toprağı

Mağaranın tabanı düz olmayıp, dibe doğru hafif meyille yükselmektedir. Eğim mağaranın arkasına yaklaştıkça, kültür toprağı nedeniyle daha da artarak yokuş şeklini almaktadır.

Mağaranın dibinde birkaç metre genişliğinde bir oyuk bulunur. Burası hâlihazırda olası kültür toprağı ile kaplı olduğu için derinliği konusunda bir şey söyleyemiyoruz. Bu alanda bulunan kültür tabakaları, görüldüğü kadarı ile, mağara içinde definciler tarafından yapılan kaçak kazılar nedeni ile önemli ölçüde tahrip edilmiştir. Definciler tarafından mağaranın girişine doğru dağıtılan kültür toprağı içerisinde bol miktarda kemik kalıntısının olduğu dikkati çekmektedir.

Yüzeyde gördüğümüz kemik kalıntıları Pleistosen Dönemi'ne (halk

dilinde Buz Devri, yaklaşık 2.580.000 - 11.700 arası jeolojik dönem) ait olduğu değerlendirilen at, koyun, keçi gibi otçul hayvanlara aittir.

Mağaranın yüzeyinde tespit ettiğimiz hayvan kemikleri Pleistosen Dönemi'nin çevresel koşullarıyla ilgili önemli bilgiler vermektedir. Dr. Canan Çakırlar, Şahinkaya Mağarası fauna buluntuları ile ilgili olarak bir ön inceleme gerçekleştirmiştir. Buna göre, hayvan kemiklerinin çoğunluğu tüm ya da tüme yakındır. Fauna buluntularının büyük çoğunluğunu keçiler (Capra) oluşturmaktadır. Aynı zamanda sığır (Bos), geyik (Dama?), tavşan (Lepus) ve türü tam olarak belirlenemeyen bir kuş cinsine ait kemikler de mağarada bulunmaktadır. Özellikle keçi ve sığır örneklerinin

günümüzde bilinen örneklerle karşılaştırıldığında iri boyutlu oldukları dikkati çekmektedir. Hayvan kemikleri üzerinde çignenme ya da kesmeye ait iz tespit edilememiştir.

Buluntular arasında arkeolojik açıdan en önemli olanlar definciler tarafından dağıtılan toprağın üzerinde 3 adet taş alet bulduk. Bunlardan bir tanesi iki yüzeyden işlenmiş bir kenar kazıyıcı, diğeri basit bir kenar kazıyıcı, en sonuncusu ise yaprak biçimli bir uçtur. Taş aletler Dr. Berkay Dinçer tarafından Orta Paleolitik Dönem'in geç evrelerine (yaklaşık 100 bin ile 40 bin yıl arası) tarihlenmektedir.

Taş aletlerin azlığından ve hepsinin düzeltili aletler olmasından yola çıkarak, mağaradaki arkeolojik dolgunun

Hayvan kemikleri

Mağarada bulunan hayvan kemiklerinden örnekler

Mağarada bulunan taş aletler

Bursa Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen taş aletler

yaşam artışı ürünlerden oluşmadığını söylemek mümkündür; diğer bir ifade ile taş aletler mağarada üretilmemiş, birlikte getirilmiş olmalıdır.

Şahinkaya Mağarası, Bursa'da insanlara ait Paleolitik taş aletlerle birlikte fauna (hayvan varlığı) buluntularının bulunduğu tek arkeolojik yerleşim yeridir. Keşfedilen diğer Paleolitik Çağ buluntularının hiçbirinde taş aletler, Pleistosen arkeolojisi açısından çok önemli olan hayvan kemikleriyle birlikte bulunmamıştır. Dolayısıyla, Şahinkaya Mağarası, şimdilik Kuzeybatı Anadolu'daki en eski yerleşim yeridir.

Bursa'nın tarihöncesini aydınlatan araştırmalar bugüne dek genellikle ovalarla sınırlı kalmıştır. Daha çok Neolitik Döneme (MÖ. 10.000 - 6.000) yönelik bu araştırmalar, bölgenin kültür tarihiyle ilgili önemli bilgiler sağlamıştır. Yörenin erken buluntu veren yerleşim yerleri Ilıpınar, Hacılartepe, Mentеше, Barçın ve Aktopraklık Höyükler olmak üzere Erken Neolitik çağdan başlamaktadır. Diğer bir ifade ile Şahinkaya Mağarası, bugüne kadar Bursa'da, diğer bir ifade ile Kuzeybatı Anadolu'da Neolitik çağdan daha eskiye giden, şimdikiye kadar bilinen en eski tarihli yerleşim yeridir.

İnsanlık tarihinin neredeyse yüzde 95'ini oluşturan Paleolitik Çağ, insanların genel olarak avcı-toplayıcı ve göçebe bir hayat tarzına sahip olduğu bir dönem olarak kabul edilir. Türkiye'de bu dönemle ilgili bilinen buluntu yerleri, diğer bir ifade ile yaşam izleri çok sayıda değildir ve batıda, özellikle de Bursa'nın da içinde bulunduğu Kuzeybatı Anadolu'da, yok denecek kadar az olarak bilinmekte-

dir. Oysa, bu bölge kıtalar arası konumuyla, Paleolitik Çağ arkeolojisindeki temel sorunların çözümüne önemli katkılar sağlayabilecektir. Daha açık bir ifade ile 2007 yılında tarafımızdan yapılan keşif, Güney Afrika'dan Avrupa'ya doğru göç eden insanların Marmara Bölgesi'ni de kullandığını ilk defa ortaya koymuştur.

2009 yılındaki araştırmamız sırasında Şahinkaya Mağarası'nı tekrar ziyaret ettiğimizde, ne yazık ki, mağarada gerçekleştirilen kaçak kazıların artarak devam etmekte olduğunu fark ettik. Definciler, arka tarafta korunmuş olan dolgulardaki kazılarını iyice derinleştirmişler ve kazdıkları toprağı mağara içerisine gelişigüzel bir şekilde atmaya sürdürmüşlerdir. Hızlı bir şekilde tahribat devam etmektedir. Mağara, tamamen yok edilmeden önce çevre düzenlemesi yapılarak Bursa'nın kültür turizmine kazandırılmalıdır.

Defincilere bir hatırlatma yapmak isteriz. Maden olarak sadece taşın işlenebildiği, değil altın, hiçbir metalin bilinmediği bir devirde, bu mağarada ne aranmaktadır, anlamak mümkün değildir. Mağara, evet önemlidir ve değerlidir, ama hazine açısından değil, insanlık ve Bursa'nın dip tarihi açısından!

Taş aletler, Bursa Arkeoloji Müzesi'nde kendine ayrılan özel vitrinde sergilenmekte olup siz değerli ziyaretçilerini beklemektedir. Yakından görüp ilk keşfettiğimiz andaki heyecanımızı paylaşmanızı tavsiye ederim.